

Екологічне кримінальне право та права людини (ЄСПЛ)

Наталія Кобилаш

natalia.kobylarz@echr.coe.int

Офіс Ради Європи в Україні та Офіс Генерального прокурора України,
17 червня 2021 року, Київ Україна

*Погляди, висловлені в цій презентації, належать доповідачу і не представляють
офіційну позицію Європейського суду з прав людини або Ради Європи*

The Environment and Human Rights

HELP

Human Rights Education for Legal Professionals
Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ЗМІСТ КУРСУ

1: Ключові концепції

Визначення - Правові режими охорони навколишнього середовища

2: Правозахисний підхід до охорони навколишнього середовища

Права людини та довкілля - загальний огляд

Правова база правозахисного підходу до охорони навколишнього середовища

Матеріальні права, права участі та процесуальні права людини

Право на чисте, здорове та безпечне довкілля

3: «Зелені» права людини у регіональних системах захисту прав людини

Регіональні системи захисту прав людини – огляд

Європейська система – Міжамериканська система – Африканська система

4: Погіршення стану навколишнього середовища і корпоративна відповідальність

Вплив корпоративної діяльності на навколишнє середовище

Поняття корпоративної екологічної відповідальності

Корпоративна екологічна відповідальність у регіональних та національних судових процесах

Grazia Scocca
Legal consultant

ЕКОЛОГІЧНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРАВА ЛЮДИНИ (ЄСПЛ)

ЖЕРТВИ

шкоди навколишньому
середовищу

ЗАБРУДНЮВАЧІ

обвинувачені в
екологічних злочинах

ЗАХИСНИКИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

санкціоновані за акції
протесту

ЕФЕКТИВНЕ
РОЗСЛІДУВАННЯ ТА
ПОКАРАННЯ

АРЕШТ ТА ВЗЯТТЯ ПІД
ВАРТУ

АРЕШТ ТА ВЗЯТТЯ ПІД
ВАРТУ

КОНФІСКАЦЯ МАЙНА

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ТА
ПОКАРАННЯ

ЕКОЛОГІЧНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ЖЕРТВИ

ЕФЕКТИВНЕ КРИМІНАЛЬНЕ РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПОКАРАННЯ

Онер'їлдіз проти Туреччини (Постанова Великої палати) ,2004

Втрата життя, спричинена випадковим вибухом у нетрях, розташованих на сміттовому звалищі (техногенна катастрофа)

- законодавча та адміністративна правова база, покликана забезпечити *ефективне стримування, придушення і покарання*
- процедури виявлення недоліків та помилок, допущених відповідальними суб'єктами на всіх рівнях
- відповідна кримінально-правова реакція, необхідна в контексті небезпечної діяльності в сфері відповідальності державних органів

ЕКОЛОГІЧНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ЖЕРТВИ

Порушення права на життя (процесуальні зобов'язання)

- Своєчасне та сумлінне відкриття розслідувань для встановлення винних та встановлення міри відповідальності влади за нещасний випадок.
- Однак, звинувачення проти деяких державних органів знято, а звинувачення обмежено «халатністю», що виключає розгляд аспекту справи, що загрожує життю.
- На суді 2 мерів засудили до мінімального покарання – умовний штраф у розмірі 10 євро за необережні упущення при виконанні своїх обов'язків.

ЕКОЛОГІЧНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ЖЕРТВИ

Будаєва та ін. проти Росії, 2008; Коляденко та ін. проти Росії, 2012

Озел та ін. проти Туреччини, 2015

Втрата життя в результаті передбачуваної погоди або природного явища
(стихійне лихо/небезпека)

- відповідна кримінально-правова реакція, необхідна в контексті ліквідації наслідків стихійних лих та запобіжних заходів є відповідальністю державних органів
- незалежне та неупереджене офіційне розслідування (мінімальні стандарти ефективності), здатне забезпечити кримінальне покарання, якщо це виправдано висновками розслідування
- мін. стандарти ефективності, що застосовуються до стадії судового розгляду
- відсутність імунітету від переслідування для осіб, які обіймають посади в державних органах

ЕКОЛОГІЧНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ЖЕРТВИ

Корделла та ін. проти Італії, 2019

Забруднення діоксином та бензопіреном від металургійного заводу Ilva

Порушення права на повагу до приватного та сімейного життя

- *Імунітет*, наданий особам, які відповідають за реалізацію екологічного плану
- Скасування кримінального та адміністративного імунітету для надзвичайного комісара та покупця металургійного заводу

ЕКОЛОГІЧНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ЗАБРУДНЮВАЧІ

АРЕШТ ТА ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

Мангурас проти Іспанії [постанова Великої палати], 2010

Застава у розмірі € 3 000 000, встановлена для звільнення капітану корабля «Престиж» у випадку випадкового, але масивного витіку у морські води

- Внесення застави може вимагатися лише за наявності законних підстав для затримання особи
- Сума застави повина належним чином бути виправдана у рішенні щодо застави
- Сума застави визначається виходячи із характеристики особи обвинуваченого та його матеріального становища, а також врахування суми збитків, у заподіянні яких ця особа обвинувачується.

ЕКОЛОГІЧНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ЗАБРУДНЮВАЧІ

Немає порушення права на свободу

- Сума застави перевищила платоспроможність заявника
- Однак, іспанський суд взяв до уваги:
 - те, що обвинувачений не є громадянином Іспанії
 - тяжкість злочину
 - національну та міжнародну катастрофу, викликану розливом нафти
 - «суспільне обурення»
 - професійне середовище обвинуваченого (страхування судновласника)

зростаюча та виправдана і у Європі, і на міжнародному рівні стурбованість екологічними злочинами

вимагається більша суворість в оцінці порушень фундаментальних цінностей демократичного суспільства

ЕКОЛОГІЧНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ЗАБРУДНЮВАЧІ

КОНФІСКАЦІЯ МАЙНА

Яшар проти Румунії, 2019

Конфіскація судна за незаконний вилов риби у Чорному морі в контексті кримінальної справи проти третьої сторони

- процедури дозволяють обґрунтовано враховувати ступінь вини або обережності, що властиві заявнику, або, принаймні, взаємозв'язок між його поведінкою та порушенням закону, що сталося (змагальність процесу, без незаперечних презумпцій, добросовісність)
- процедури, що надавали б розумну можливість заявнику направити свою справу до відповідних органів

ЕКОЛОГІЧНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ЗАХИСНИКИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

АРЕШТ ТА ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

Стіл та ін. проти Сполученого Королівства, 1998

Арешти та затримання учасників акцій протесту за порушення громадського порядку

- дотримання національного права має бути зумовлене та сформульоване достатньо чітко, аби надати можливість громадянам належним чином передбачити наслідки дій
- Дії поліції мають бути
 - виправданими у побоюваннях порушень громадського порядку
 - пропорційними для запобігання заворушенням і захисту прав інших осіб (мирні vs насильницькі протести)

Кьєрон Джон Брайан та інші проти Росії - очікується

Міріам Фрідліх проти Польщі та 17 інших заяв – очікується

Інсценування арешту та тримання під вартою активістів Грінпіс

Мирні акції протесту на морі – право на свободу думки та слова

ЕКОЛОГІЧНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ЗАХИСНИКИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ТА ПОКАРАННЯ

Гешмен і Герруп проти Сполученого Королівства [постанова Великої палати],
1999

Розпорядження суду (£100 + 1 рік гарної поведінки (що не є contra bonos mores)) за зрив полювання з мисливськими собаками (використання мисливського ріжка без порушення громадського спокою)

Порушення права на свободу вираження поглядів

ЕКОЛОГІЧНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРАВА ЛЮДИНИ (ЄСПЛ)

ВИСНОВКИ

- Ефективна реакція (розслідування і судовий розгляд), що є необхідним для:
 - небезпечних видів діяльності
 - передбачуваних техногенних катастроф
 - Прогнозованих стихійних лих

} під відповідальністю органів державної влади
- Розмір застави може перевищувати фінансову платоспроможність обвинуваченого, якщо встановлено катастрофічні екологічні наслідки, спричинені його діями та якщо застава може бути сплачена «професійним середовищем» обвинуваченого.
- Власник майна, що використовувалося у вчиненні злочину, повинен мати доступ до справедливого суду, щоб оскаржити конфіскацію
- Кримінальні запобіжні заходи щодо акцій протесту мають бути *передбачуваними* та *пропорційними*